

טרגדיה של גאונות: התוכנית של רבקה ויעקב לחלץ את עשו מבוסס על לקו"ש טו/298

אין בעולם אהבה כאהבתה של אימא. תופעת האימהות היא פלא שרק בורא אכפתי כמו הקב"ה היה יכול ליצור אותה. אימא אף פעם לא עייפה, לא רעבה, לא מתייאשת, היא שמה את טובת הילדים לפני עצמה ומתעקשת שוב ושוב להאכיל, להלביש, להקשיב לסיפורים, לעבור בלילה ביניהם ולהאזין לנשימות הפועמות¹ שלהם?²

ואולם החצי הראשון של ספר בראשית מסתיים עם חור גדול בהיסטוריה ובור ענק בלב. פרשת תולדות מותירה רושם של אימא שזורקת ילד הצידה ומעדיפה את אחיו. רבקה מלבישה את יעקב בבגדי עשו במטרה לקחת את הברכות שתכנן האב לתת לבן הגדול שלהם, וכל לב רגיש תוהה איפה אימא? האם התורה רוצה להעביר מסר מבהיל שאהבתה של אימא היא מותנית!? היא ניתנת לבחירה ואינה חלק מהדנ"א שלה!?

(ואף שכבר שרה דרשה את גירוש ישמעאל, אבל שרה לא הייתה אימו של ישמעאל. היא רק דאגה לחינוך בנה היחיד שנולד אחרי 90 שנות המתנה. אבל רבקה הייתה "אם יעקב ועשו", היא הרתה שניים ואיך הייתה מסוגלת לשמוע את ה"ויזעק זעקה גדולה ומרה" של בנה הגדול ולהתעלם?)

הנה שאלתו הגדולה של האברבנאל לעיל בפרשת תולדות:

1. אברבנאל כז, א: מה ראתה רבקה להסיר את הברכה מעשו בהיותו בנה הגדול ולו משפט הברכות? ומשלח מדנים - לא לעזר ולא להועיל בין אחים כי אם שקר וכזב והונאה רבה לבטלה?

ואם כבר חוזרים אל הפרשה הסתומה ההיא, עולה התמיהה העצומה לגופו של עניין: האם רבקה באמת חשבה שאפשר לגנוב ברכות ולהעביר את המיועד לעשו – אל אחיו? הרי יצחק בירך את בנו מתוך כוונה שעומד לפניו עשו ומה יועיל להעמיד שם את יעקב?

השאלה השישית: איך חשבה רבקה שהברכות שיתן יצחק ליעקב בחשבו שהוא עשו יועילו ליעקב, בהיות כוונתו לברך את עשו ולא ליעקב והרי הכל הולך אחר הכונה?

מדוע תמורת זאת, לא עשתה את הדבר הפשוט שעושות נשים יהודיות בהצלחה רבה כבר 3000 שנה: **מסבירות לבעליהם שהוא טועה...**? מדוע לא אמרה ליצחק: 'בעלי היקר, אתה סגי נהור ולא מכיר את בנך הגדול. מדובר בפרא אדם, איש ציד מסוכן שהורג אנשים חפים משפע וצד נשים תחת יד בעליהן, ואסור לאבד בידיו את הברכות?'. ברור שיצחק היה מקשיב לה, שהרי הקב"ה ציווה את אביו על הנושא הזה **ממש**: "כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה?".

מה עמד אפוא בראשה של רבקה באותו ערב גורלי?

¹ סיפורן עממי: ילד נכנס הביתה בזמן שאימא מכינה ארוחת ערב. הוא הגיש לה פיסת ניר שעליה כתב: 'בעבור סידור המיטה בבוקר - 1 שקל. בעבור הליכה לחנות - 2 שקל. בעבור בייביסיטר לאחי התינוק - 3 שקל. בעבור כיסוח הדשא - 5 שקל. סך הכול - 10 שקל.

אימא לקחה את הנייר ואלפי זיכרונות שטפו את מוחה. היא כתבה מתחת לרשימה שלו: בעבור תשעת החודשים שהצמחתי אותך עם בחילות, הקאות וכאבי גב - ללא תשלום. בעבור הלילות שהאכלתי אותך עם עיניים עצומות וראש נופל - ללא תשלום. בעבור הדמעות והתפילות ששפכתי עבורך - ללא תשלום. בעבור הריצות לעבודה כדי לקנות לך הכול - ללא תשלום.

הילד קרא ודמעות עמדו בעיניו. הוא הרים את העיפרון וכתב על הרשימה שלו: "שולם במלואו".

² ספר הזוהר מסביר את מצוות שילוח הקן, שהיא נועדה לעורר את רחמי הקב"ה על ישראל כרחמי האם על בניה. שכן האם אינה מוותרת על הגוזלים, אלא חוזרת ושבה אל הקן אחרי שילוח הגוזלים כדי לחפש אותם, והדבר נועד לעורר את רחמי ה' על ישראל.

סיפור ידוע מספר על הצדיק רלו"צ מברדיטשוב שבערב יום הכיפורים הכריז שהזכרת השמות לברכה תעלה רובל בעד כל שם. הגיע אימא ענייה ובידה רובל אחד. הצדיק התעקש שהיא יכולה לכתוב רק שם אחד, עד שנשברה וכתבה את בנה ולא את שמה. הרים הצדיק את עיניו והכריז: "ראה אהבתה של אימא יהודייה ששמה טובת בנה לפני טובת עצמה ואף אתה רבש"ע נהג בנו כאהבת אם לילדיה".

אנו רוצים להתעכב על גילוי מדהים שמופיע בכתביהם של אדמור"י חב"ד לאורך שבעה דורות. הביאור למעשה רבקה והברכות טמון בפרשת השבוע שלנו, וישלח, בסיפור המרכזי והפותח שלה. סיפור שהוא כשלעצמו תמוה עד אין קץ והפליא את המפרשים לאורך כל הדורות. אנו מדברים כמובן על החיזור הכנוע והמהוסס שמנהל יעקב אחרי עשו, ואנו נטען כי **רק מי שהכיר אז את הסוד אודות כוונתה העמוקה של רבקה, יכול היום להפגין את הקרבה העיקשת שמגלה יעקב כלפי אחיו.**

ב. לפני שנפנה אל פרשת השבוע שלנו והסיפור הפותח שלה, הנה שני רמזים מפעימים ששותלת התורה אודות מערכת היחסים המורכבת בין רבקה לעשו, בנה הגדול. די בהם כדי לפתוח עיניים ולהבין שהסיפור נושא יותר משכבה אחת.

2. בראשית כז: וישלח יצחק את יעקב אל לבן בן בתואל הארמי אחי רבקה אם יעקב ועשו.

זה הסיפור החותם את דורם של יצחק ורבקה וזאת הפעם האחרונה שרבקה מוזכרת בתורה (בזכות עצמה³). רבקה שומעת את שנאת עשו וממהרת להבריא את בנה הצעיר. היא מבקשת מיצחק לשלוח את יעקב לבית לבן ובינתיים להינשא ולהקים את בית ישראל.

וכאן מעוררת התורה פלא עצום: "אחי רבקה אם יעקב ועשו". וכל אחד נדהם: האם איננו יודעים שהיא אם יעקב ועשו אחרי פרשה שלמה שעוסקת בחיי האחים!? הרי זאת הפעם האחרונה שרבקה מוזכרת בתורה ולא הראשונה? רש"י אינו מוצא תשובה מניחה את הדעת וכותב "איני יודע".

רש"י: 'אם יעקב ועשו' – איני יודע מה בא ללמדנו.

אולם מפרשים אחרים לומדים כי התורה באה ללמד זכות על רבקה ולהבהיר שהייתה אכפתית לשני בניה. בשולחה את יעקב הרחק, היא פעלה להגן גם על עשו. שהרי אם עשו יהרוג את אחיו - הוא בסופו של דבר יפגע גם בעצמו, שכן צאצאי יעקב ינקמו בעשו. (ראו תוספת בהערה⁴).

חזקוני: אם יעקב ועשו – שלטובת שניהם התכוונה כדכתיב 'למה אשכל גם שניכם יום אחד'.

ואולי אפשר לטפס עוד קומה ברוח זו: בפעם האחרונה שרבקה מוזכרת בפרשת תולדות - פרשת הברכות – ובתורה כולה, מעיד הקב"ה שמים וארץ: **"אם יעקב ועשו"**. כלומר, כל מה שעשתה רבקה בפרשה זו עשתה **כאימם של שניהם**. היא לא התכוונה לדחות את עשו, אלא לגלות **אחריות** כלפיו.

עוד ראייה מדהימה: פרשת השבוע שלנו, וישלח, מציגה פסוק סתום ונעלם שאינו אומר אלא דרשני.

בראשית לה,ח: ותמת דברה מינקת רבקה ותקבר מתחת לבית אל תחת האלון ויקרא שמו אלון בכות

אחרי פגישת יעקב ועשו ומעשה דינה, מחליט להתקדם לכיוון ירושלים ולהשלים את נדרו להקים מזבח. כשהוא מגיע לבית אל-ל מתרחש אסון: **הבייביסיטר מתה**. דבורה שהייתה מינקת יעקב בקטנותו ונותרה מטפלת בבית רבקה - נפטרה. יעקב קובר אותה ומכריז על המקום "אלון בכות".

וכל אחד משפשף עיניים: האם זו הלכה חדשה שיושבים שבעה על מינקת? האם האסון כה נורא שמצדיק אנדרטה בשם "אלון בכות"?! ברור שאין המקרא אומר אלא דרשני. רש"י והרמב"ן מביאים מדרש שיש כאן כפל משמעות: מות המינקת הוא רמז למותה של רבקה עצמה, והתורה סיפרה זאת רק ברמז, כיון שהידידים הסתירו את פטירת רבקה. זאת כדי שלא יבואו הבריות ללוות אותה ויראו את הפרידה העלובה ממנה: יצחק עיוור ולא יכול לצאת ללויה, יעקב התעכב בסוכות ולא הגיע הביתה, ורק עשו נותר ללוות אותה והייתה זו בושה בשבילה.

³ אבל מוזכרת עוד בהקשרים אחרים כמו "ותמת דבורה מינקת רבקה" וכו'.

⁴ להעיר מהנבואה הנוראה שנזרקה בפיה, שכן יעקב ועשו נפטרו בסמיכות זמן, שהרי עשו מת על פתח המערה **כשבאו לקבור את יעקב**, ואכמ"ל.

רש"י: מדרש אגדה: שם נתבשר באבל על אמו שמתה ו'אלון' בלשון יונוני: 'אחר'. [בכי על אחר, לא על המיניקת אלא על רבקה עצמה]. ולפי שהעלימו את יום מותה שלא יאמרו הבריות 'כרס שיצא עש ממנו', אף הכתוב לא פרסמה.

רמב"ן: בעבור היות עשו יחידי בקבורתה, פחדו מקללת הבריות ולא יהיה לה לכבוד [והסתירו מותה].

והגע בדעתך: הרי זה גילוי האהבה הראשון בין עשו לרבקה. האם הילד שלא היה אהוב על אמו וקופח מהמגיע לו בגללה, שומר על מיטתה ויוצא ללווייתה? הרי עשו כבר שנים לא גר שם אלא באדום, וכיצד הוא עוקב אחרי הקורה עם אימו ואפילו יותר מיעקב? מסתבר כי בסופם של כל השנים (ואחרי המפגש בין יעקב לעשו) התבהרו כמה דברים במוחו של עשו והוא הבין למפרע הנהגת אימו.

וכעת אנו מבקשים סוף-סוף להבין: מה התכוונה רבקה כששלחה את הצעיר לקחת את הברכות בבגדי בנה הגדול? המפתח לפרשת הברכות נמצא בסיפור הגדול הפותח את פרשתנו.

ב. כבר כמה שבועות שהתקשורת סוערת סביב הקשר בין מפלגת רע"מ לחמאס: האם יתכן שכסף שמגיע למפלגה היא, מתגלגל בסופו של דבר לארגון הטרור? כמובן, אין ענייננו בכך, אבל כיצד היינו מגיבים אילו גילינו שראש הממשלה עצמו נפגש עם חאלד משעל ימ"ש והעביר לו בידים מזוודות עם דולרים מכספי משלם המיסים הישראלי כדי לקנות שקט?

וכאן מעלים המפרשים, להבדיל, את התמיהה הגדולה על הנהגתו של יעקב אבינו, שמחניף לעשו, כורע ברך לפניו ומשחד אותו בצאן ובקר במטרה לקנות את סליחתו.

יעקב שב ארצה אחרי 34 שנים בהן היה רחוק (14 שנים בבית שם ועבר ועוד עשרים שנה בבית לבן) ומקבל החלטה תמוהה ביותר: במקום לשמוח שנש את הארץ לפני למעלה משלושים שנה והניח לו לנפשו, יעקב 'מעיר את הכלב משנתו'. הוא שולח שלוחים לאדום הרחוקה לספר שהוא שב ארצה ומבקש להתפייס עם עשו.

3. בראשית רבה עה,א: וישלח יעקב מלאכים אל עשיו אחיו – רב הונא פתח ואמר (משלי כו): 'מחזיק באזני כלב עובר, מתעבר על ריב לא לו' ... משל לשודד שהיה ישן בפרשת דרכים. עבר שם אדם והחל מעוררו: 'עמוד שהרע מצוי כאן'. עמד האיש והתחיל לפגוע בו. אמר: 'נעור הרע!'. אמר לו השודד: 'ישן היה ואתה עוררתו'. כך אמר הקב"ה ליעקב: **לדרכו היה מהלך ואתה משלח אצלו ואומר 'כה אמר עבדך יעקב'!**

יעקב לא מסתפק במלאכי שלום, אלא משפיל עצמו במילים מדהימות שמבטאות את **כניעותו** כלפי אחיו **הגדול** ואת כפיפותו והשתעבדותו אליו. לאורך הפרשה מכנה יעקב את עשו **שמונה פעמים** בשם השליט "אדני" ומגדיר עצמו בשם הכנוע "עבדך".

בראשית לב: כה תאמר ל**אדני** לעשו, כה אמר **עבדך** יעקב עם לבן גרתי ואחר עד עתה: ויהי לי שור וחמור צאן ועבד ושפחה ואשלחה להגיד ל**אדני** למצא חן בעיניך.

אולם המילים היפות לא עוזרות והמלאכים חוזרים עם מסר של מלחמה: עשו בוער, הוא לא שכח את גניבת הבכורה והברכות ומגייס 400 שכירי חרב לפגוע ביעקב. וכאן מגיעה פליאה נוספת: במקום לגלות תוקף ולומר 'רוצה מלחמה – יקבל מלחמה', במקום לבטוח בהבטחה שהעניק לו הקב"ה פעמיים – לפני שיצא מהארץ וחלם "ושמרתיו בכל אשר תלך" ופעם שנייה לפני ימים ספורים כשהקב"ה התגלה בבית לבן והורה לו לשוב ארצה והבטיח "גור בארץ הזאת ואהיה עמך ויברכך" – יעקב מכניע כבודו ובוחר בטקטיקה של **ריצוי וחנופה**.

הוא שולח דורון אדיר לעשו, ובקיצור מעביר לו שוחד⁵. בהמשך, וזה הדבר הכי מדהים: גם אחרי מפגש הלילה עם שרו של עשו, כשיעקב הוכתר כמנצח והוחלף שמו לישראל, עדיין כשהוא נפגש למחרת עם עשו, הוא כורע ברך לפניו לא פחות **משבע פעמים!** וממשיך לקרוא לו שוב ושוב "אדני".

אכן אומר המדרש דברים קשים: **רבה עה, יא: באותה שעה שקרא יעקב לעשו 'אדוני', אמר הקב"ה: אתה השפלת עצמך וקראת לעשו 'אדוני' שמונה פעמים, חייך אני מעמיד מבניו שמונה מלכים קודם לבניך, שנאמר בסוף פרשתנו: 'ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לבני ישראל'.**

עד"ז מספר **מדרש אגדת אסתר ג:** 'ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה' - אמרו לו ... הרי מצינו אבותיך שהשתחוו לאבותיו שנאמר [על יעקב] 'וישתחו ארצה ז' פעמים?' אמר להם: בנימין אבי היה במעי אמו ולא השתחוה, ואני בן בנו שנאמר: 'איש ימיני', וכשם שלא כרע אבי כך אני איני כורע.

עוד צריך להבין שאלה מרתקת – שהיא עומדת בבסיס הכול: בפתח דבריו מתנצל יעקב **שאיחר לשוב עד עתה**, שכן 'עם לבן גרתי ותרי"ג מצוות שמרתי'. אחי, תסלח שאיחרתי כי הייתי עסוק. והפליאה עצומה: **איזה איחור? למה היה עליו לשוב? איזה הסכם מסתורי עמד בינו ובין עשו?**

הרבי מאמר ד"ה וכל בניך תשמ"א: בריש פרשתנו כתיב 'וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשו אחיו גו' עם לבן גרתי ואחר עד עתה', דמשמעות הכתוב הוא **שיעקב היה צריך לבוא תחילה אל עשו ונתן טעם על זה שנתאחר אליו!** - כי עם לבן גרתי ואחר עד עתה. וצריך להבין למה צריך למהר לבוא אל עשו ועד שצריך לטעם על זה שנתאחר?

מה מסתתר אפוא מאחורי הגישה המחזרת ואפילו הכנועה של יעקב כלפי אחיו?⁶ הכרח לומר כי **יעקב יודע משהו שאנחנו לא יודעים אותו ועכשיו הגיע השלב לפרוע את השטר.**

ג. בהשגחה⁷ פרטית קיבלתי בשבוע שעבר טלפון מאבא היסטרי, שהעניק לי אותיות עכשוויות למהלך העמוק שמפתחת תורת החסידות. האבא סיפר במצוקה על מצבו הנפשי המתדרדר של בנו. הבן הגדול והמוכשר שלו החל תהליך חזרה בתשובה. הוא מוצף מהאורות שגילה והתנתק לחלוטין

⁵ **סיפור - שוחד תמיד עובד:** בעיר בריסק ברוסיה הלבנה התמנה מושל גוי והחליט לסגור את בית הספר היהודי. רבי חיים מבריסק כינס את עסקני הקהילה והפציר למצוא דרך לשחד את המושל. העסקנים טענו כי המושל הזה איש ישר ואין למי שינסה לדחוף לו מעטפות, אך רבי חיים טען שצריך ללמוד מיעקב אבינו: הדרך היא לשחד את הגוי ואין גוי שלא מוכן לקחת, כמו שכתוב בהמשך הפרשה: "ויפצר בו וייקח". אחד העסקנים התחכם: הוא הלך לביתו של המושל ביום אביבי יפה, כשהוא לבוש עם מעיל, כפפות וערדליים. המושל פרץ בצחוק ואולם הלה התעקש כי אימא שלו באה אליו בחלום ואמרה שהיום בצהריים ירד שלג. הוא אף הציע למושל להתערב על 10,000 רובל ואם הוא יטעה ולא ירד שלג – יעביר למושל את הכסף. הערב הגיע והחום בחוץ שמר על 25 מעלות. לא היה זכר לשלג. אותו עסקן הגיע שוב לבית המושל, התנצל על הטעות והפקיד 10,000 רובל כהפסד בהתערבות. המושל התפעל מהיושר של היהודי ושאל מה רצונו? למה בכלל הופיע הבוקר באחוזתה? היהודי אמר שבא בעניין בית הספר היהודי בו לומדים ילדיו וילדי חבריו. המושל שהתפעל קודם מהיושר שלו, אמר כי אם כל היהודים כמוהו, אין סיבה לסגור את בית הספר...

⁶ בעצם זה שיעקב חשש מפני עשו והעדיף להימנע ממלחמה עמו, מובא במפרשים שיעקב חשש מהזכויות הרוחניות של עשו שיעמדו לזכותו. [מובא ברמב"ם בהקדמה לפירוש המשניות שנבואה לאדם פרטי יכולה להתבטל אם גרם החטא, בניגוד לנבואה טובה כללית שאינה מתבטלת לעולם משום חילול השם]. כך לשון התורה 'וירא יעקב מאוד ויצר לו' ומבאר המלא העומר (רבי אריה לייב צינץ, מגדולי חכמי פולין לפני מאתיים שנה) רעיון גאוני: "וירא" על כיבוד אם ואם שנאמר 'איש אמו ואביו תיראו', 'ויצר' על איסור שתי אחיות שנאמר 'ואישה על אחותה לא תיקח לצרור'.

עשו הצטיין בכיבוד הורים כידוע מ'בגדי עשו החמודות' שהיו מיוחדים לכיבוד יצחק, והשיא היה כשכשב זעמו ואמר: "יקרבו ימי אבל אבי ואהרגה את אחי" – אך לא אצער את יצחק בחייו. לעומת זאת, יעקב חזר משלושים וארבע שנים בהן לא ראה את הוריו ולא קיים מצוות הכבוד. בנוסף: יעקב היה נשוי לשתי אחיות, ועבור צדיק כיעקב הוי פגם. ואכן הרמב"ן בפרשת קדושים כותב שתקופה קצרה אחרי שיעקב הגיע ארצה, רחל נפטרה בפתאומיות. שכן ארץ הקודש אינה סובלת פגם כזה.

וראה במדבר כא לגבי מלחמת עוג: 'ויאמר ה' אל משה אל תירא אתו' – ובגמרא נדה סא: 'מאי שנא מעוג דקמספתי? שמא תעמוד לו זכות אברהם שנאמר 'ויבא הפליט ויגד לאברהם העברי' (שלוש נשבה בידי המלכים). אבל כל זה איננו מספיק לענייננו. שכן לא ברור **מדוע פנה יעקב לכתחילה לעשו לדווח על הגעתו ארצה?** ומדוע מתנצל שאיחר? ונוקט כלפיו הלשונות 'אדני' וכורע ברך לפניו? ומדוע **שבע ושמונה פעמים?**

⁷ ישר כח לידידי השליח הרב שמואל רסקין על הסיוע בהבנת העניין.

מהמציאות. עזב בסערה את העבודה, ניתק את הקשר עם ההורים וטוען שהם חיים חיי הבל, נשאר ימים ולילות בישיבה וכמעט לא אוכל ולא שותה וכמובן לא מחליף בגדים ולא מתקלח. הוא כל כך נפעם מהאור שאינו רוצה לבזבז רגע על חיי חומר. "אבל האם זה לא מוזר? ואני דואג על הבריאות שלו שאיננו אוכל", התחנן האבא לעזרה.

ההתפרצות הרגשית שחוה הנער, מתוארת בשפת הקבלה: "אורות מרובים וכלים מועטים". הנער נחשף לגילוי מרעיש שגרם לפרץ אנרגיה שאינה מצליחה להיקלט בכלי המודעות. הוא חווה התעלות אדירה, געגוע עמוק לרוחניות ועצב על מה שהפסיד קודם והרגשות האדירים גדולים יותר מהחיים. הוא אינו מצליח לנתב את הרגשות לתוך השגרה המוגבלת ומגיב בבריחה מהמציאות.

בדברי ימי ישראל אנו מכירים אירוע עוד יותר דרמטי, בעל התשובה המפורסם ביותר, רבי אלעזר בן דורדיא. כל מה שעשה היה עד הסוף, בקיצוניות מטורפת. בתחילה מספרת הגמרא שלא הייתה אישה חוטאת בעולם שלא חטא עימה. כששמע על אחת מסוימת, הוא חצה ימים ונהרות ושילם כספים אדירים כדי להגיע אליה. אבל כשאמרה לו בשעת מעשה: "אתה אבוד ולא תשוב בתשובה", הזדעזע מלוא נפשו והפעיל את אותן עוצמות בדיוק כלפי הקב"ה. הוא בכה עד שיצאה נשמתו.

זה סיפור על 'גאונות ושיגעון', אדם עם צימאון נפשי של אהבה ודבקות שאינו מסוגל להיות מוכל בתוך כלים. וכשאורות אינם מאוזנים ואינם מכוונים על ידי השכל, אי אפשר לדעת לאן הם יתפרצו. הם יכולים להוביל למעלה, אבל גם יכולים לדרדר למטה.

זוהי היה עשו. טרגדיה של גאונות. הוא היה 'ההיפי הראשון', הגאון הרוחני הראשון שחוה עוצמות שהשכל לא היה מסוגל להרגיע ולאזן אותם למקום הנכון. כל מה שמסופר עליו הוא עוצמות של דחפים שאינם בשליטה. הוא פראי, הוא איש שדה, ופעם הוא יורה בטירוף חץ בנמרוד כדי להפוך להיות בעצמו מלך היער, ואחר כך הוא רץ באותו טירוף לתת את בגדי נמרוד החמודות לאביו ולכבד בהם את יצחק. רבן שמעון בן גמליאל אמר כי מעולם לא כיבד אדם את אביו כמו עשו.

אבל איך אפשר לרצוח את נמרוד ולצוד נשים תחת יד בעליהן, ובמקביל לדבוק בכל לבו באביו ולכבדו מדי יום ביומו בצורה שלא עשה אפילו יעקב? אלו סממנים של **גאון ילדותי**, איש אימפולסיבי שפועל בדחף בלי להשליט את המוח על הלב. כמו ילד שחוה רוגז או עצב ודוחף באגרסיביות כל מי שעומד לידו. הוא לא אשם, הוא פשוט לא מסוגל להכיל את עוצמות הרגש שלו והופך להיות מטורף.

בספרי חסידות מובא כי שורשו של עשו היה מעולם התוהו. אותו עולם קדמון שקדם לעולם התיקון שהוא עולם הבריאה שלנו ובו היו אורות מרובים וכלים מועטים. כל אחד מהרגשות – חסד גבורה תפארת וכו' – היה מרוכז ולא הכיל כל אפשרות או אמת אחרת. התוצאה הייתה "שבירת הכלים". העולם לא היה יכול לעמוד בפרץ הרוגז והאהבה והכלים נשברו. אולם ניצוצות מאותו עולם נפלו למטה והתלבשו בנפשותיהם של הגאונים המטורפים והיוצרים המשוגעים שמתחננים לאיזון.

כעת מקבלים מבט חדש על הוויכוח הגדול בין יצחק לרבקה. יצחק פעל לברך את עשו – אף שידע היטב מיהו בנו ובאיזה בלבול הוא חי. אבל הברכות נועדו לצורך הזה בדיוק: להביע בו אמון, להמשיך אור עליון שיוציא את הטוב מתוך הרע ויכוון את עשו. מנגד, רבקה טענה שזה מסוכן מדי וגם לא יעיל. אי אפשר לכוון אדם בהארה אחת, אלא צריך לכך חיים שלמים.

רבקה טענה שעשו חייב מדריך, הוא חייב נהג מלווה שילמד אותו להתמסר לקדושה ולכוון כל כוחו למקום הנכון. במציאות שלנו: בעל תשובה חווה אנרגיה נפשית עצומה שיכולה להיות מאירה אבל גם שורפת וממוטטת, ולכן הוא חייב להיות דבוק בצדיק שילמד אותו להתקדם לאט ולהכיל את האור.

כעת נבין הכול: רבקה לא פוקדת על בעלה להעביר את הברכות ליעקב, אף שבוודאי היה שומע לה כציווי הכתוב "כל אשר תאמר אליך שרה". היא גם לא שולחת את יעקב לקבל הברכות כפי שהוא יעקב, אלא מלבישה אותו **בבגדי עשו** כדי לקחת הברכות בתור **עשו** – ויודעת שהאבא מתכוון לברך את **עשו** והברכות **יחולו על ראשו ולא על יעקב**. אבל רבקה רוצה שעשו יקבל את הברכות כפי שהוא **מלובש ביעקב**, כלומר, שהוא יהפוך להיות **תלוי ביעקב ומואר בטוב**.

כך שסיפור הברכות הוא לא סיפור על דחייה, אלא על אחריות. אימא שמבקשת לאזן את בנה ולנתב את גודל רגשותיו לכיוון הנכון. הנה האדמו"ר האמצעי, בנו של בעל התניא:

4. תורת חיים תולדות 306: הטעם שאהב יצחק לעשו בנו הגדול כי שורש עשו מניצוצות דעולם התוהו שנפל למטה ברע גמור ... ועל כן רצה להעלות הרע לשורשו בגבורות עליונות דקדושה על ידי תשובה, שיכול הנופל להעלות ... כמו רבי אלעזר בן דורדייא שקנה עולמו בשעה אחת ... ועל כן רצתה רבקה שיהיה עליה דעשו בתשובה על ידי יעקב דווקא, שהוא צדיק גמור בתורה ומצוות. ובאופן שיעשה במרמה שילבש בגדי עשו ויאמר 'אנכי עשו בכורך', שזה כמו צדיק גמור שנעשה בעל תשובה ממש ... אבל תשובה לבדה בלי תורה ומצוות לא יועיל, שאין בירור דעשו רק על ידי יעקב דווקא.

כעת אין פלא שיעקב מתנצל בפני עשו על האיחור שלו. שכן זאת השליחות האחרונה שקיבל מאימו: לדאוג לאחיו הגדול, לסייע לו להביא את האור הגדול שבו לידי מימוש בתוך המציאות.

וכל בניך שם: הברכות שבירך יצחק את יעקב הן בכדי לברר את עשו, אלא בכדי שיוכל לברך את עשו היה צריך להיות תחילת עבודתו בבית לבן. וזהו מה שאמר 'עם לבן גרתי ואחר עד עתה', דהטעם על שנתאחר ללכת לעשו לבררו עד עתה אף שהוצרך לבררו תיכף לאחר שקיבל הברכות, הוא כי עם לבן גרתי ותריג מצוות שמרתי ולאחר שגמר עבודתו בבית לבן, שלח מיד עם עשו לבררו.

ואם הדברים נשמעים מחודשים, זכיתי למצוא מדרש האומר דבר מדהים:

בראשית רבה עה, כ: רבי אבין בשם רבי חוניא אמר: ט' שנים היה מכבד את עשו באותו דורון.

מתברר כי יעקב המשיך את הקשר עם עשיו לאורך שנים. יעקב לא הניח לניצוצות הנעלים להתפזר ברוח. בערב פסח שלח לעשו מצה כ"מבצע מצה", בערב סוכות שלח לולב ל"מבצע לולב" ובערב חנוכה שלח חנוכייה ל"מבצע חנוכה". יעקב ידע שבלי הבירור של עשו, לא נגיע אל "ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשיו", בביאת משיח צדקו בקרוב ממש.

התחלנו עם וארט שנכתב באוקראינה, אך ברוח אותו מהלך מבאר ה"בן איש חי" בבגדד את השאלה הגדולה ששאלנו, כיצד יעקב קרא לעשו "אדוני" וכינה את עצמו "עבדו"? במה עשו אדוני? שכן מבחינת עוצמת אורות התוהו שהאירו בעשו, הוא עומד בדרגה נעלית יותר מיעקב.

בן איש חי דרשות וישלח: איך צדיק קדוש כיעקב, יעשה הכנעה לעשו הרשע לקראו אדוני ולא חש ח"ו לכבוד הקדושה של עצמו? ... אלא בעשו היה חלק טוב וחלק רע ובעבור חלק הטוב נקבר ראשו במערה עם יעקב ושאר הגוף הושלך חוצה, ולכן היה מתכוון לקראו אדוני לחלק הטוב שבו.

נותר רק להבין מדוע יעקב כורע לפני עשו דווקא שבע פעמים? הנה נקודה נפלאה מהגאון מהקובל רבי לוי יצחק שניאורסון, אביו של הרבי מליובאוויטש. כשמתוודעים להברקה הזו, כבר אין שאלה מאיפה ינק הרבי את האהבת ישראל העצומה שלו והאכפתיות האינסופית לכל יהודי.

המילה "יצחק" היא בגימטרייה 208, שזה שמונה פעמים שם הוי' ($208=26 \times 8$), ואילו המילה "יעקב" היא בגימטרייה 182 שזה רק שבע פעמים שם הוי' ($182=26 \times 7$). אבל לאן נעלם שם הוי' השמיני של יצחק? הרי כל מה שיש לאבא מעביר לבניו? התשובה נמצאת אצל עשיו: המילה "עשיו" היא בגימטרייה 376, שזה פעם אחת שם הוי' (26) ועוד שבע פעמים המילה "טמא" ($350=50 \times 7$).

יעקב ידע את הסוד: עשו הוא ילד קדוש עם עוצמות נפשיות אדירות, שמכוסות בשבע שכבות של טומאה. משום שתפקידו של עשו במשחק שיצר האלוקים הוא להיות החייל השחור על לוח השחמט, להיות זה ש"כובש את יצרו" ויוצר את חייו מחדש, הוא זה שייתן לאלוקים את הנחת של בעל התשובה. ויעקב יודע עוד דבר: לא נוכל להגיע לביאת המשיח כל זמן שלא אספנו את כל ניצוצות שם הוי' שהתפזרו בעולם. כולל אלו שמסתתרים אצל אלו שנראים כמו עשו. ולכן יעקב מתקרב לאחיו, כורע לפניו שבע פעמים כדי להסיר את שבע שכבות הקושי ובוקע את מסך השריון שעטה עשו.

בכך מבאר הגאון רלוי"צ דבר עצום ומבהיל: לאורך כל פסוקי הפרשה, יעקב אבינו כופל ואומר: "הצילני נא מיד אחי מיד עשו", אך ברגע שהם נופלים זה על זה, אומרת התורה רק "עד גשתו עד אחיו". ואיפה "עשו"? באותו רגע מופלא לא היה "עשו" רק "אחיו".

תורת לוי יצחק חידושים בש"ס ריד: יצחק מספרו ח' פעמים הוי' ($208=8 \times 26$), ונמשכו ממנו יעקב ועשו: ביעקב נמשך ז' פעמים הוי' ($192=7 \times 26$), ושם הוי' אחד נמשך בעשו שמצד זה הוא אח ומחובר ליעקב. והמותר בעשו על שם הוי' הוא ז' פעמים טמא (26 ועוד $50 \times 7=376$) ומצד הז' פעמים טמא שבו הוא הלעומת דיעקב שהוא ז' פעמים שם הוי'. ולכן היה עשו שונא ליעקב מאוד מצד הז' פעמים טמא שבו. ועל ידי מה נתחבר עשו ליעקב שנעשה לו כאח וחבקו ונשקו (ורשב"י סבירא ליה שנשקו בכל ליבו), הוא על ידי שהשתחוה יעקב ז' פעמים ארצה שעי"ז הסיר ממנו הז' פעמים טמא שבו ונשאר בו רק הוי' שמצד זה הוא אחיו, וזהו 'עד גשתו עד אחיו'.

המסקנה מהדברים ברורה: לאחר קום המדינה, נקרעה היהדות הדתית בוויכוח איך מתמודדים עם החילוניות? זאת הייתה הפעם הראשונה בהיסטוריה שיהודים התכנסו מתוך שליטה בגורלם ורוב העולם היהודי כבר לא היה שומר מצוות. גישה אחת דיברה על **התנתקות**. אנחנו נסתגר מאחורי חומות גבוהות ונעשה הכול לא ללמוד מהמעשים הרעים. גישה שנייה דיברה על **הכלה**. עלינו לקבל את הרגשות החילוניים ולהבין כי הם חלק בלתי נפרד מעם ישראל.

וישנה גישה שלישית (מהבעש"ט עד הרבי מלובאוויטש): **שליחות**. כל יהודי הוא קדוש. בכל יהודי מסתתרים ניצוצות אלוקיים אדירים ואין המאמץ תלוי אלא בחופר, להאיר את שם הוי' שיבצבץ מתוך השכבות, עדי נזכה בקרוב ממש ל"ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והייתה לה' המלוכה".

**כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל**

**ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי
ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי
להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב**